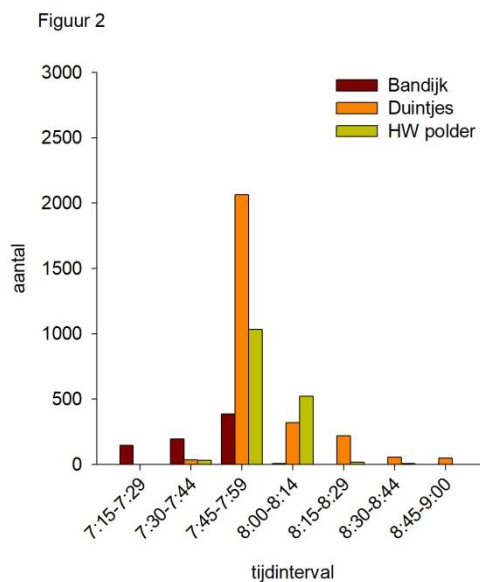
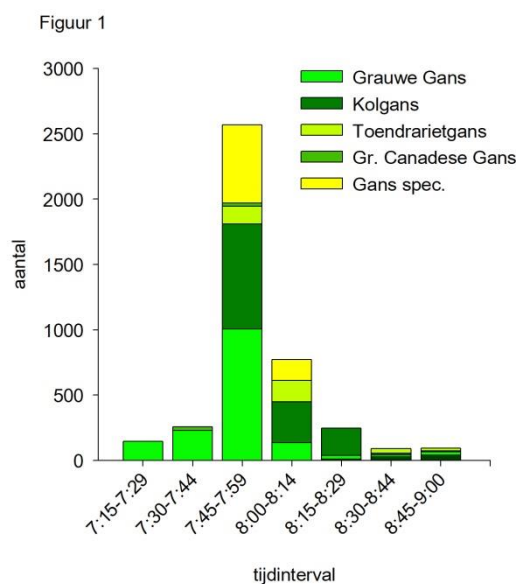

Slaaplaatstelling ganzen en Wulpen in het Markiezaat op 17 november '18

Verslag door Hidde Bult

Vanaf 7:15 stonden Ton Bakker, Walter van Dongen, Annelies Buijs, Marcel Geerards en Jan Hogerwaard, Sjaan Hopmans en Hidde Bult op 17 november 2018 in het duister te staren richting Markiezaatsmeer. We hadden ons verdeeld over de Bandijk in het noorden, de Duintjes in het midden en de Hogerwaardpolderdijk in het zuiden. De hemel was onbewolkt, er stond een briesje uit het oosten en het was ongeveer 0 °Celsius.

Vanaf 7:25 begon het te dagen en verlieten de eerste Grauwe Ganzen de slaapplaats (Figuur 1). De hoofdmacht van de ganzen en Wulpen vertrok juist voor de mooie zonsopgang rond 8:02. Toen werden ze ruw wakker geschud door twee jagende Zeearenden. Om 07:53 passeerde dat tweetal rustig vliegend de Bandijk vanuit het oosten, wellicht hadden ze geslapen in de buurt van Zoomland. Bij de Duintjes aangekomen was de rust over en gingen ze fel tekeer achter een Bergeend. De achtervolging ging het Hogerwaardschor in, maar of de arenden dat ontbijt wisten te verschalken bleef ongewis. Een massa ganzen wachtte de uitkomst van de achtervolging niet af en vertrok richting zuid tijdens het spektakel van de arenden. Een deel verliet het gebied richting zuidwest en was vanaf het telpunt in de Hogerwaardpolder met moeite te zien en herkennen. Wellicht passeerden daar meer ganzen dan in het notitieboekje terecht kwamen. Als er genoeg tellers zijn, dan valt te overwegen om een volgende keer ook in het westen van de Hogerwaardpolder te tellen.

Figuur1. Aantal ganzen dat per kwartier het Markiezaatsmeer verliet. Figuur 2. Som van de Wulpen en ganzen per telpunt. Zonsopgang was om 8:02.

Het was een kristalheldere ochtend en dan starten de vogels zo vroeg mogelijk voor de dagelijkse trip naar de voedselgebieden. Dat hield in dat vanaf een kwartier na zonopkomst er al (bijna) geen vogels meer passeerden bij de telposten op de Bandijk en de Hogerwaardpolderdijk. Om 8:30 was al meer dan 98% van de forensen vertrokken van hun slaapplaats (Figuur 2). De ganzen die op dat moment nog op het meer zwommen zijn dit keer niet geteld of geschat.

In tabel 1 staan de aantallen per soort. Het totaal aantal vogels lag iets onder 5100, waaronder een kleine 1000 Wulpen. Daarvan passeerden 347 de Bandijk, de overige 647 vlogen over de Duintjes. Al met al een aanzienlijk aantal van de soort die in 2019 ‘Vogel van het jaar’ wordt. Niet alleen in Nederland, maar ook in de rest van de wereld gaat het slecht met de Wulp. Begin september 2018 vlogen 1113 Wulpen vanuit het Markiezaat oostwaarts over de Duintjes. Daarmee was het Markiezaat toen de grootste slaappleaats van Nederland. Wellicht sliepen er zelfs nog wat meer Wulpen omdat niet tegelijkertijd bij de Bandijk is geteld.

Tabel 1. Slaappleaatsstellingen in het Markiezaat in november tussen 2013 en 2018.

Soort	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Brandgans	44			36	74	
Gans spec.						760
Grauwe Gans	691	3435	375	1180	1612	1543
Gr. Canadese Gans	9				41	52
Kolgans	1168	1378	2711	2005	1178	1346
Toendrarietgans	40	110	274	530	232	366
Kleine Zwaan	280	77	111	87	10	23
Wulp	1399	273	710	720	670	994
Eindtotaal	3631	5273	4181	4558	3817	5084

In november '18 waren de aantallen Kol- en Grauwe Ganzen ongeveer in balans en ook in dezelfde orde van grootte als vorig jaar. Grote Canadese Ganzen zijn alleen bij de Bandijk geteld. Door de grote afstand en de drukte in de ochtendspits waren er bij de Hogerwaardpolder minstens 160 ganzen in het verre westen niet op naam te brengen. Ik vermoed dat het vooral Kolganzen waren. Ongeveer tezelfdertijd vlogen er bij de Duintjes ook 600 onherkenbare ganzen naar het NO. In de slaappleaatsmodule op de Sovon site lukt het me niet om ongedetermineerde ganzen in te voeren. Dit in tegenstelling tot de module voor de watervogeltellingen, waar dit geen probleem is. Die UFO's heb ik als 400 Kolganzen en 360 Grauwe Ganzen gerubriceerd.

Een klein aantal Kleine Zwanen bivakkeerde dit weekend in het Markiezaat, maar die vlogen niet uit. Ze bleven ter plaatse, zoals meestal het geval is.

Er is geen sprake van dubbeltellingen

De tellers vragen zich soms af in hoeverre er dubbeltellingen optreden. Passeren de vogels die vanaf de Duintjes naar het NO vliegen niet ook bij de Bandijk? En worden de vogels die vanuit de Duintjes gezien naar het ZO vliegen, ook niet voor de tweede keer geteld bij de Hogerwaardpolder? Om dat na te gaan heb ik de aantallen van de naar het noordoosten vliegende vogels bij Bandijk en Duintjes bij elkaar gezet in tabel 2.

In het noorden blijken de aantallen van de Grauwe Gans die per tijdsinterval genoteerd werden, nauwelijks samen te vallen. Er is hooguit sprake van dat eventueel 14 vogels tweemaal geteld zijn tussen 7:45 en 8 uur. Bij alle andere soorten, te weten Grote Canadese Gans, Kolgans, Toendrarietgans en Wulp is er zelfs geen enkele overlapping te bespeuren. Het meest spectaculair en overtuigend in dit verband is de groep van 600 ongedetermineerde ganzen die vanaf het meer in NO richting langs de Kraaienberg vloog. Zelfs die grote groep is niet gezien bij de Bandijk. Dit alles bewijst dat vogels die vanaf het meer naar het NO vliegen en ten Z. van de Kraaienberg passeren, voor waarnemers op de Bandijk onzichtbaar blijven achter die steilrand. Omgekeerd zijn de vogels die bij de Bandijk overvliegen ook onzichtbaar voor de tellers bij de Duintjes.

Tabel 2. Vogels die de Bandijk passeerden en vogels die vanaf de Duintjes naar het noordoosten vlogen per periode van 15 min.

Soort	tijd	Bandijk	Duintjes
Grauwe Gans	7:15	147	
	7:30	166	
	7:45	14	549
	8:00	7	
	8:30		4
Grote Canadese Gans	7:30	28	
	7:45	24	
Kolgans	8:00		3
	8:30		15
Toendrarietgans	8:30		35
Gans spec.	7:45		600
Wulp	7:45	347	

De zuidoostwaarts vliegende vogels staan in tabel 3. Daar is meer kans op overlap, al is vanaf de Hogerwaardpolder redelijk in te schatten of vogels, die vanaf het meer naar het ZO vertrekken, geteld kunnen worden vanaf de Duintjes. Bij twijfel zijn die groepjes apart genoteerd (Tabel 3). Ook hier blijkt dat zelfs de aantallen waaraan bij de Hogerwaardpolder getwijfeld werd, nauwelijks samen vielen met de tellingen bij de Duintje. Er is hooguit overlapping van 23 Grauwe Ganzen. Maar, zelfs dat lijkt onwaarschijnlijk omdat er bij de andere soorten geen enkele overlapping is. Kortom, hier is het risico dat vogels dubbel worden geteld weliswaar wat groter, maar in de praktijk blijken de tellers heel goed in staat om een scheiding aan te brengen.

Tabel 3. Vogels die naar ZO vlogen waarover twijfel was omdat ze ten oosten van de Hogerwaardpolder passeerden en vogels die vanaf de Duintjes naar ZO vlogen per tijdsinterval.

	Tijd interval	Duintjes	HW polder
Grauwe Gans	7:30	8	22
	7:45	294	15
	8:15		16
	8:30		6
	8:45	10	
Kolgans	7:45	3	
	8:00	219	
	8:15	210	
	8:45	7	
Toendrarietgans	8:45	11	